

Piet Huisman
beschreef voor het
www.goudanet.nl
een geschiedkundige
impressie over het
biljartspel.

Deel Ib tweede drieluik

Van (biljart-)spel naar (biljart)sport

bron: tekst Piet Huisman
www.bommeltje.nl / www.sppbiljart.be
realisatie C. Vermeulen
www.goudanet.nl
januari 2012

De te combineren evolutie van materialen en speltechnieken

Zoals eerder gememoreerd kent het biljartspel een (eeuwen-)lange voorgeschiedenis. Af te meten naar technische maatstaven - vormgeving (o.a. maatvoering van biljarts) en bijkomende spelregels, heeft verspreid over diverse stadia het aanvankelijke biljartspel wezenlijke veranderingen ondergaan.

Dat manifesteerde zich niet alleen door middel van de continue aanpassing en verbetering van benodigde materialen, maar was eveneens van toepassing op de sterk toegenomen vaardigheden van spelers. In vogelvlucht de meest opvallende kenmerken, resulterend in de biljartcondities zoals die vanaf de 2e helft van de twintigste eeuw als standaard worden beschouwd.

Strikt genomen de periode 1950 tot in de huidige fase, bovendien van toepassing op alle voorkomende biljartdisciplines.

De tafel

De tafel moet zuiver waterpas opgesteld zijn. Het blad bestaat veelal uit 3 delen, meestal uit circa 5 cm. dikke leisteen uit Italië.

Het speelveld wordt begrensd door 36/37 mm. hoge rubberen banden. Zowel de banden als het speelveld zijn bedekt met een daarvoor speciaal geprepareerd laken. De officiële wedstrijd (match-) tafel meet 284 cm. bij 142 cm., voornamelijk gebruikt bij wedstrijdvormen (o.a. diverse spelsoorten) op Nationaal en Internationaal topniveau.

In biljartcentra en clublokalen staan overwegend "kleine" tafels opgesteld, onder meer gebruikt bij lokaal en regionaal te organiseren onderlinge en/of (KNBB-) biljartcompetities. Een situatie of model, van toepassing op verreweg het grootste deel van "biljartend Nederland", dat eveneens wordt gehanteerd t.a.v. Persoonlijke Kampioenschappen. Deze tafels meten 230 cm. bij 115 cm. In een ver verleden waren de biljartballen (zelfs) nog van hout, later vervangen door het grillige natuurproduct ivoor. De huidige exemplaren zijn tegenwoordig vervaardigd van kunststof (harscompositie).

De 3 speelballen hebben een gelijke diameter van 61/61.5 mm., als ook hetzelfde gewicht van 210/220 gram. Het gewicht van de moderne keu ligt gemiddeld tussen de 450 en 550 gram.

Carambole

Het zo te noemen carambole-biljart is terug te voeren naar het midden van de negentiende eeuw. Anders gesteld: het vrije- of libre-spel had rond 1850 definitief z'n intrede gedaan.

Was in die fase de score van een serie van 10 aaneengesloten punten/caramboles nog een "wereldprestatie", binnen enkele decennia daarna was het seriespel spectaculair verbeterd.

Door veel training enerzijds en de verbetering van de materialen anderzijds, kon de zo te noemen "Serie Americaine" tot ontwikkeling worden gebracht. De ontdekking van deze biljart-technische vooruitgang werd door verschillende personen betwist.

De mogelijke kandidaten: de Amerikanen Sedon en Scheaffer, de Fransman Berger en de gebroeders Dion uit Canada. Ter zake van dit punt is een belangrijke (biljart-technische) stelregel van toepassing.

De kunst is namelijk om de 3 ballen bij elkaar te brengen bij of aan de band. Eenmaal deze positie verkregen kan een geoefende speler, door middel van kleine, fijnzinnige c.q. geplaatste stootjes, een groot aantal punten bijeenprokkelen. Al snel werden series van honderd en meer bereikt. In 1890 werd zelfs voor de 1e keer een serie van boven de **1.000 caramboles** geregistreerd.

Libre

Omdat het libre-spel "te makkelijk" wordt en de schijnbaar moeiteloos gescoorde series langs de band met name het publiek ging vervelen, doet - in eerste instantie - door het aanbrengen van een moeilijkheidsfactor het kaderspel zo'n intrede. Rond 1880 presenteerde namelijk de Fransman Edmond Graveleuse een eerste kaderspel.

Het speelveld wordt hierbij, afhankelijk van de "maatverhouding", onderverdeeld in 6 of 9 vakken. Binnen elk vak mogen er maar een beperkt aantal caramboles gemaakt worden (1 of 2, vroeger 3), zonder dat een van beide aanspeelballen het betreffende vak verlaat.

Ook deze spelsoort heeft vervolgens een bepaalde ontwikkeling doorgemaakt, resulterend in diverse varianten van uitvoering.

Zo zijn er reeds in 1902/1903 wereldkampioenschappen kader 45/2 georganiseerd. In de huidige tijd wordt er op de matchtafel kader 47/2 - b47/1 en 71/2, op de kleine tafel 38/2 en 57/2 gespeeld.

Slechts een gering percentage van het Nederlandse biljartgilde beschikt over voldoende vaardigheden om op technisch correcte wijze het kaderspel te beoefenen. De betere spelers presteren het evenwel om de zogeheten Serie Americaine te verplaatsen van de band naar een/de getrokken kaderlijn. De ultieme proeve van kwalitatieve eigenschappen van de betreffende speler.

Bandspelen

Een andere manier om het biljartspel in uitvoerende zin te bemoeilijken, was het invoeren van de bandspelen.

Hierbij is de carambole slecht geldig als de speelbal eerst of minstens een band raakt, alvorens hij de derde bal raakt.

Voor het driebanden gelden parallelle voorwaarden, dus eerst na drie of meer banden geraakt te hebben komt de betreffende carambole tot stand. Niet alleen het seriespel, maar ook het driebanden heeft een spectaculaire evolutie gekend. In de beginjaren (1920-1930) is, voor Amerika, Willie Hoppe de grote driebandspeler.

Hier in Europa is dit de Fransman Lagasche. Na de oorlog zijn het vooral de Belgen (o.a. Rene Vingerhoed - Raymond Ceulemans en Ludo Dielis) die de fakkel dragen.

Onder aanvoering van Dick Jaspers hebben inmiddels ook Nederlandse 3-bandspelers zich een plek in de wereldtop kunnen verwerven.

De discipline is eveneens gekend bij het grote publiek, misschien wel omdat deze spelsoort het meeste "kijkspektakel" biedt.

Een te verklaren herkenbaarheid, doordat het driebanden bij uitstek geschikt is als aantrekkelijke "televisiesport".

Voorts is bij deze tak van de biljartsport het professionalisme ingevoerd. In 1985 wordt op initiatief van dr. Werner Bayer de BWA, een professionele biljartorganisatie, in het leven geroepen. Als officieel erkende organisatie met gecontracteerde spelers, worden onder meer wereldbekerwedstrijden gehouden. Een toernooicyclus, voorzien van de winnen prijzengeld.

Ook in deze competitievorm is Dick Jaspers een toonaangevende deelnemer.

Organisatie en Structuur

De Koninklijke Nederlandse Biljart Bond (KNBB), opgericht in 1911, is de nationale sportbond die alle grote keusporten (carambole – pool - snooker en 3-banden groot) in ons land vertegenwoordigt.

Met gepaste trots mag de KNBB zich op dit moment de grootste nationale biljartorganisatie ter wereld noemen.

Het bestuur van de KNBB wordt op democratische wijze door de circa 30.000 aangesloten leden gekozen.

Onder de KNBB-paraplu vormen de hiervoor genoemde disciplines elk hun eigen sectie.

Het carambolebiljarten (als te behandelen voorbeeld) is de traditionele vorm van biljarten en onderscheidt de spelsoorten libre – kader - bandstoten en driebanden. Al deze spelsoorten worden in verschillende klassen gespeeld, van ereklasse tot en met de zevende klasse, zowel in de vorm van teamcompetities als persoonlijke kampioenschappen (individueel). Zodoende kan iedereen in zijn of haar klasse kampioen van Nederland worden, na te zijn opgeklommen via districtsfinales. De winnaars van de daaropvolgende gewestelijke finales plaatsen zich voor het Nationaal Kampioenschap.

De discipline Carambole, als organisatie-model, kent een verenigingsstructuur. Dat betekent dat iedereen die op wedstrijdniveau wil biljarten, lid moet zijn van een bij de KNBB aangesloten biljartvereniging.

Qua (KNBB-)organisatie is de sectie carambole opgebouwd uit vier Gewesten, waaronder districten ressorteren die samen circa 1.500 aangesloten verenigingen herbergen.

Het carambolebiljarten kent tevens twee afdelingen, namelijk Carambole en Driebande Groot. In de afdeling Driebanden zijn onder meer de topspelers van Nederland verzameld. Uiteraard kan ook deze spelsoort, zowel individueel als in teamverband, op verenigings-, districts- of gewestelijk niveau worden bedreven.

De KNBB is zowel nationaal als internationaal actief, aangesloten bij de overkoepelende organisaties voor carambole, snooker en pool, erkend door het Ministerie van VWS en aangesloten bij het NOC*NSF.

De biljartsport heeft de status van Olympische sport.

In Europees en Mondiaal verband is de KNBB lid van de erkende World Confederation of Billard Sports.

De WCBS vertegenwoordigt de keusporten in het Internationaal Olympisch Comité (IOC).